

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ІВАНКОВ ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 657:341.1 (043.3)

**УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Житомир – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти та науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Кузьмінський Юрій Анатолійович
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
завідувач кафедри бухгалтерського обліку

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Лучко Михайло Романович
Тернопільський національний економічний Університет,
завідувач кафедри обліку в державному секторі економіки та сфері послуг

кандидат економічних наук
Ксендзук Валентина Віталіївна
Житомирський державний технологічний університет,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин

Захист відбудеться “27” вересня 2018 р. о 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.052.01 у Житомирському державному технологічному університеті за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Чуднівська 103, конференц-зала (2 поверх).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Житомирського державного технологічного університету за адресою: 10005, м. Житомир, вул. Чуднівська 103.

Автореферат розісланий “27” серпня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради,
д. е. н., проф.

О. А. Лаговська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень на основі економічної інформації, щодо реалізації стратегічних цілей за різними напрямками інноваційної діяльності в умовах невизначеності і високого рівня ризику залишається складним і важливим питанням сьогодення. Реалізація подальшого розвитку держави ставить на перше місце інноваційний шлях, на основі якого здійснюється забезпечення усіх видів безпеки (військової, паливно-енергетичної, транспортної, продуктової), мобілізаційна готовність й стійке функціонування економіки в надзвичайних умовах. Означене передбачає утвердження в Україні інноваційної моделі економічного й соціального розвитку, підвищення ефективності використання науково-технічного та виробничо-технологічного потенціалу країни, усіх природних та інтелектуальних ресурсів, забезпечення підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки, досягнення сталого розвитку й підвищення добробуту населення.

Всі ці позиції привели до необхідності розробки та апробації моделі управлінського обліку інноваційної діяльності в ракурсі реалізації інноваційних стратегій розвитку підприємств, спираючись на сучасні інструменти концепцій стратегічного цілеспрямованого управління цінністю (вартістю) та концепцій управління ризиками.

Проведені значні дослідження в галузі фінансового, управлінського та статистичного обліку інноваційної діяльності та інтелектуального капіталу як підґрунтя створення інновацій, дозволили нам встановити недостатню розробленість даних питань вітчизняними та зарубіжними науковцями.

Опосередкований розгляд інновацій в рамках управлінського обліку та його стратегічної моделі як витрат, доходів та результатів діяльності, у тому числі інноваційної, а також як реалізацію інноваційних стратегій розвитку здійснювали, як вітчизняні, так зарубіжні науковці. Зокрема, А. Апчерч, П.Й. Атамас, П.Р. Бруханський, Б.І. Валусев, Ю.А. Верига, П.М. Гарасим, Л. В. Гнилицька, С.Ф. Голов, З. В. Гуцайлюк, К. Друрі, У. Еккерсон, Р. Каплан, О.В. Карпенко, Л.М. Кіндрацька, Ю. А. Кузьмінський, О. А. Лаговська, В.С. Лень, О.В. Лишиленко, Є.В. Мних, Л.В. Нападовська, Д. Нортон, І.М. Парасій-Вергуненко, Д. Парменгер, М. С. Пушкар, Б. Райан, К.Х. Рамперсад, В.В. Сопко, К. Уорд, І.Д. Фаріон, Х.Р. Фрідаг, П.Я. Хомин, П. Хорват, Ч.Т. Хорнгрен, М.Г. Чумаченко, А. В. Шайкан.

Питання же управлінського обліку інноваційної діяльності вітчизняною наукою окремо не досліджувалися, залишаючи по за межами аналізу інновацію як процес створення цінності (вартості) підприємства та як засіб її стійкого зростання в конкурентному ринковому середовищі.

У зв'язку з цим актуальною є розробка науково обґрунтованої моделі управлінського обліку інноваційної діяльності як системи забезпечення економічною інформацією процесу створення (генерації/руйнування) цінності (вартості) підприємства за рахунок реалізації інноваційних стратегічних цілей як ключових факторів успіху в конкуренції та фінансових (матеріальних) й нефінансових (нематеріальних) характеристик результатів ефективності й результативності діяльності підприємства в умовах високого ризику та невизначеності. Означене має створити необхідні й достатні умови для різнобічного

висвітлення багатогранних напрямків інноваційної діяльності, що у свою чергу, сприятиме розширенню й прискоренню інноваційних процесів як окремого підприємства, так і вітчизняної економіки в цілому.

Недостатня глибина розробки теоретичних засад та наявність методичних проблем управлінського обліку інноваційної діяльності, потреба їх практичного вирішення зумовили вибір теми та основних напрямів дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дослідження відповідає тематичному плану науково-дослідних робіт ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за темою «Удосконалення обліку, аналізу та аудиту в умовах інноваційного розвитку економіки» (номер державної реєстрації 0113U004263). Особисто автором у межах наукової теми обґрунтовано пропозиції з формування моделі управлінського обліку інноваційної діяльності.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає у розробці концептуальних засад та організаційно-методичних положень управлінського обліку інноваційної діяльності підприємств як комплексної системи забезпечення економічною інформацією потреб менеджменту щодо досягнення стратегічних цілей інноваційного розвитку в умовах невизначеності та ризику.

У межах мети окреслено коло основних завдань, які визначають логіку побудови дисертаційної роботи:

- дослідити еволюцію управлінського обліку як системи забезпечення економічною інформацією стратегічного менеджменту підприємства;
- висвітлити генезис вартісно-орієнтованих концепцій управлінського обліку в системі стратегічного менеджменту;
- розкрити процес становлення і розвитку стратегічного управлінського обліку як інформаційного забезпечення інтегрованих систем цільового управління;
- визначити економічну сутність, зміст та сучасний стан інноваційної діяльності підприємств як об'єкту управління стратегічного інноваційного менеджменту;
- розробити концептуальні засади управлінського обліку інноваційної діяльності, його зміст, об'єкти, основні інструменти та підходи до формування;
- побудувати ефективну систему стратегічного управлінського обліку інноваційної діяльності в діагностичному та інтерактивному режимі контролю в умовах невизначеності та ризику;
- обґрунтувати модель стратегічного управлінського обліку інноваційної діяльності підприємств та навести її характеристики;
- описати організацію формування інтегрованої моделі стратегічного управлінського обліку інноваційної діяльності підприємств;
- розробити методичні підходи управлінського обліку стратегічних показників в системі ризик-орієнтованого управління інноваційною діяльністю.

Об'єктом дослідження є управлінський облік інноваційної діяльності в системі стратегічного менеджменту підприємств.

Предмет дослідження: теоретичні, методичні, організаційні та практичні аспекти управлінського обліку інноваційної діяльності підприємств.

Методи дослідження, які використовуються в дисертації, базуються на діалектичному методі наукового пізнання, що дозволяє оцінювати економічні явища та процеси у взаємозв'язку та еволюційному розвитку. У процесі розробки теоретичних й методичних підходів до побудови управлінського обліку інноваційної діяльності були використані такі методичні прийоми, як історичний (для дослідження процесу еволюції управлінського обліку та його концепцій); наукової абстракції (для уточнення термінологічного апарату управлінського обліку та інноваційної діяльності); синтез, індукція та дедукція (для обґрунтування необхідності комплексного використання інструментів концепцій, зокрема, картки розрахунку ризику (Risk-Scorecard) управління ризиками із інструментами збалансованої системи показників (Balanced Scorecard, BSC)); моделювання (для розробки інтегрованої моделі стратегічного управлінського обліку інноваційної діяльності); конкретизація (для уточнення складу методичного інструментарію управлінського обліку); системний і комплексний аналіз (для обґрунтування концептуальних основ побудови ефективної системи управлінського обліку інноваційної діяльності), а також логічного узагальнення (при формулюванні висновків).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти; матеріали періодичних видань, науково-практичних конференцій, дисертаційних робіт, звітів, опублікованих за результатами досліджень професійних організацій, зокрема, Інститутом бухгалтерів управлінського обліку (Institute of Management Accountants) та Інститутом дипломованих бухгалтерів управлінського обліку (Chartered Institute of Management Accountants), а також матеріали практичної діяльності вітчизняних і зарубіжних підприємств.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробленому дисертантом комплексі питань щодо формування управлінського обліку інноваційної діяльності підприємств. Основними науковими результатами, які одержані в ході дослідження і винесені на захист, є:

удосконалено:

– інтегровану модель стратегічного управлінського обліку інноваційної діяльності підприємств, що базується на механізмі комплексного застосування інструментів стратегічних концепцій обліку та ризик-менеджменту та передбачає розробку взаємопов'язаних модулів стратегічних показників за стратегічних ризик-показників задля превентивного, поточного, ретроспективного та перспективного контролю результатів інноваційної діяльності щодо створення цінності (вартості) за факторами фінансового (матеріального) та нефінансового (нематеріального) характеру у складі стратегічного, поточного, оперативного та архівного облікових модулів, а також розкриття й представлення інформації щодо означених модулів у розрізі типових характеристик означених показників, що дозволить оцінювати досягнення стратегічних інноваційних цілей як ключових факторів успіху в конкуренції та визначати їх вплив на процес створення (генерації/руйнування) цінності (вартості) підприємства в умовах невизначеності та ризику.

– методичні аспекти визнання облікових об'єктів інноваційної діяльності, де у якості унікальних об'єктів стратегічного управлінського обліку інноваційної

діяльності, що їх вирізняють від загальних облікових об'єктів стратегічних систем, виділено: «інновації (створені та впроваджені)», «умовні інновації», «чинники (фактори) інновацій та умовних інновацій», «інноваційний бізнес-процес» та «інноваційний ризик», а також обґрунтованого розширення компонентів інноваційного бізнес-процесу як складової ланцюга створення цінності (вартості) за рахунок включення компоненту розвиток науково-технічного потенціалу для обліку умовних інновацій (навчання і розвиток науково-технічного персоналу та дослідження й розробки без комерціалізації результату) поряд з існуючими – виникнення, проектування, просування ідеї на ринок та управління інноваційним проектом;

– характеристики інноваційного бізнес-процесу збалансованої системи показників у розрізі її перспектив за обліковими об'єктами інноваційної діяльності, що надає можливість визначати результати досягнення стратегічних цілей як вплив факторів створення (генерації/руйнування) цінності (вартості), а саме: інновацій (створених й впроваджених) та умовних інновацій як показників результатів діяльності та фінансових (матеріальних) факторів створення цінності (вартості), що оцінюються за прямими методами у вартісних (грошових) і натуральних (кількісних) вимірниках за трьома перспективами BSC – фінанси, клієнти та внутрішні бізнес-процеси; чинники (фактори) формування інновацій та умовних інновацій як показників чинників (факторів) діяльності та нефінансових (нематеріальних) факторів створення цінності (вартості), що оцінюються непрямими методами у кількісно-якісних вимірниках за перспективою – навчання і розвиток персоналу;

– організацію стратегічного управлінського обліку шляхом формування показників індивідуальних (специфічних) інноваційних ризиків, що враховують нефінансові (нематеріальні) ризик-фактори щодо розвитку персоналу в умовах інноваційних трансформацій бізнес-процесів та показників ризик-результату, що фіксують еволюцію внутрішніх бізнес-процесів за вартісними (грошовими) та натуральними (кількісними) вимірниками, які, на відміну від існуючих показників, відображають фактори створення цінності (вартості) внаслідок виникнення, проектування та просування ідеї інноваційного бізнес-процесу, що дає можливість виконувати превентивний та оперативний контроль цих процесів;

– склад та структуру системи стратегічного управлінського обліку інноваційної діяльності шляхом доповнення принципів, критеріїв оцінки, інструментарію, систем управління вартістю бізнеса, інтегрованих систем стратегічних показників ефективності (результативності), систем управління ризиками, які пропонується доповнити компонентами, які відображають внутрішнє середовище просування інноваційних бізнес-процесів та вплив ризик-факторів на результативність реалізації інноваційної ідеї, що дозволить забезпечити управління інноваційними ризиками підприємства;

набуло подальшого розвитку:

– теоретичні основи еволюції управлінського обліку через розширення етапів його періодизації, які доповнено етапом «Конвергенція», який характеризується інтеграцією фінансової та управлінської звітності в єдину звітну систему шляхом

зближення представлених ними даних у загальному звітному продукті – інтегрованій звітності, що забезпечує прогнозованість розвитку управлінського обліку як системи забезпечення інформаційних потреб управління;

– визнання невідчуженої та/або неформалізованої частини інтелектуального капіталу (людського капіталу) як інтегрованого об'єкта управлінського обліку нефінансових (нематеріальних) факторів створення цінності (вартості) підприємства у кількісно-якісних вимірниках, що дозволило застосовувати прямі та непрямі методи й моделі його оцінки задля потреб управління бізнес-процесами інноваційної діяльності;

– організаційна структура облікових об'єктів інноваційної діяльності підприємства шляхом формування центрів відповідальності за компонентами інноваційного бізнес-процесу стратегічного, тактичного та операційного рівнів управління, що надає можливість адаптації до ризикового інноваційного середовища та сприяє реалізації конкурентних переваг у середньостроковій і довгостроковій перспективі;

– методичні засади моніторингу досягнення цільового рівня стратегічних ризик-показників шляхом відстеження відхилення фактичних від цільових (нормативних) значень показників ризик-результату щодо досягнення стратегічних цілей інноваційних бізнес-процесів підприємства, що, на відміну від існуючих підходів, надає можливість формувати інформацію про вплив індивідуальних (специфічних) інноваційних ризиків, як нефінансових /нематеріальних факторів впливу на динаміку цінності (вартості) підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає у впровадженні висновків і пропозицій щодо теоретичного, організаційного та методичного забезпечення обліку інноваційної діяльності у практику ведення управлінського обліку підприємства. Використання наукових результатів дисертації у практичній діяльності підприємств забезпечить адаптацію звітних даних до умов впливу ризикового середовища на результати інноваційних бізнес-процесів, що посилить контрольованість та інформативність стратегічного управління.

Наукові напрацювання, висновки і пропозиції дослідження знайшли практичне застосування в діяльності підприємств, громадських організацій та місцевих органів влади, зокрема:

– наукові розробки щодо змісту та структури стратегічних ризик-показників інноваційної діяльності підприємств у роботі Золотоніської міської ради (довідка № 1939 від 14.08.2017 р.);

– стратегічна ризик-орієнтована модель управлінського обліку інноваційної діяльності та пропозиції щодо структурування системи поточного, ретроспективного та перспективного контролю показників інноваційних бізнес-процесів у діяльності Представництва «Емірейтс» (довідка № 38 від 10.07.2017 р.);

– пропозиції з побудови управлінського обліку з елементами ризик-менеджменту інноваційної діяльності на ТОВ «Золотоніський лікеро-горілчаний завод «Златогор»» (довідка № 1090 від 16.08.2017 р.);

– розробки щодо змісту та структури ризик-показників в складі моделювання стратегічного управлінського обліку інноваційної діяльності Представництва «Грекотел С.А» (довідка № 1 від 17.10.2017 р.);

– рекомендації в частині методики використання збалансованої системи показників впровадження інновацій в умовах ризику та з метою контролю досягнення цільового рівня ризик-показників у діяльності Громадської організації «Всеукраїнський бухгалтерський клуб» (довідка № 1034/0063 ВБК від 11.12.2017 р.);

– висновки та рекомендації щодо використання стратегічних показників інноваційної діяльності в якості вимірників нефінансових та фінансових факторів створення цінності (вартості) підприємства у діяльності Наукового парку «Київська політехніка» (довідка б/н від 15.12.2017 р.).

Також положення дисертаційної роботи використовуються у навчально-методичному забезпеченні викладання дисциплін «Стратегічний управлінський облік» та «Управлінський контроль» ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (довідка б/н від 07.09.2017 р.).

Особистий внесок здобувача полягає в одноосібно проведеному науковому дослідженні, в якому викладено авторський підхід до формування інтегрованої моделі стратегічного управлінського обліку інноваційної діяльності ризик-орієнтованого типу. У дослідженні не використовувались ідеї та розробки, що належать співавторам, разом із якими були опубліковані наукові праці.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дослідження доповідались та обговорювались на 7 міжнародних і всеукраїнських наукових, науково-практичних конференціях [10-16].

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 16 наукових праць загальним обсягом 7,3 друк. арк. (усі належать особисто автору), з яких: 2 статті – у наукових періодичних виданнях інших держав загальним обсягом 0,75 друк. арк.; 7 статей – у фахових виданнях України, які входять до міжнародних наукометричних баз загальним обсягом 5,39 друк. арк.; 7 тез доповідей та матеріалів міжнародних та всеукраїнських наукових та науково-практичних конференцій загальним обсягом 1,16 друк. арк.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст дисертації становить 191 сторінку машинописного тексту, 10 таблиць на 15 сторінках, 9 рисунків на 8 сторінках, 14 додатки на 35 сторінках. Список використаних джерел налічує 212 найменувань і займає 22 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, визначено мету й основні завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження, викладено наукову новизну, теоретичне і практичне значення одержаних результатів та їх апробацію.

У **розділі 1 «Теоретичні засади управлінського обліку інноваційної діяльності підприємств»** здійснено систематизацію історичного розвитку управлінського обліку та досліджено його концепції, зокрема визначено роль та місце управлінського обліку в системі управління підприємства, розвинуто поняття управлінського обліку, систематизовано принципи, методи та визначені напрямки його перспективного розвитку.

Дослідження еволюції управлінського обліку, що розглядаються в західній професійній літературі, а також вивчення особливостей розвитку вітчизняної моделі управлінського обліку, дозволило обґрунтувати тезу щодо подальшого розвитку бухгалтерського обліку у напрямку поступового перетворення в систему забезпечення інформаційних потреб управління. Аналіз періодів еволюції управлінського обліку та їх змістовного наповнення дозволив виділити новий етап вітчизняної та західної моделей управлінського обліку під назвою «Конвергенція», якому притаманні риси інтеграції фінансової та управлінської звітності в єдину звітну систему шляхом зближення представлених ними даних у загальному звітному продукті – інтегрованій звітності.

Критичний аналіз поглядів провідних вітчизняних та зарубіжних науковців та діяльності професійних організацій бухгалтерів в сфері управлінського обліку, дозволили узагальнити основні положення концептуальної основи стратегічного управлінського обліку. Так, систематизовано його принципи та встановлено його інструментальний апарат, запропоновано його визначення, як «процес генерації економічної інформації задля формування стійкої системи прийняття управлінських рішень із створення цінності (вартості) підприємства та сприяння її стабільного зростання». Доведено, що процес генерації включає наступні облікові стадії: ідентифікації, збирання (вимір й накопичення), оцінки (аналіз), представлення (підготовка, інтерпретація, надання) та зберігання економічної інформації.

Дослідження концепцій стратегічного управлінського обліку дозволило обґрунтувати доцільність застосування концепції збалансованої системи показників (Balanced Scorecard, BSC) як такої, що найкращим чином відображає особливості інноваційної діяльності. Також за рахунок реалізації стратегічних інноваційних цілей як ключових факторів успіху в конкуренції забезпечується зростання цінності (вартості) підприємства, що дозволило порівняти концепції стратегічного управлінського обліку з концепціями оцінки інтелектуального капіталу на основі різних характеристик (ознак). які запропоновано доповнити ознакою «форма людського знання» (табл.1).

Результати порівняння показників інтелектуального капіталу доводять необхідність розмежування факторів, що впливають на створення цінності (вартості) підприємства. В основу розмежування покладено вплив на фінансові (матеріальні) показники діяльності та вплив на досягнення стратегічних результатів діяльності. Для уточнення ролі інтелектуального капіталу у кінцевих результатах впровадження інновацій запропоновано виділяти в системах показників його оцінки ознаку «форма людського знання».

У розділі 2 «Концепція управлінського обліку інноваційної діяльності підприємств» опрацьовано сутність та зміст інноваційної діяльності підприємств, а також особливості їх застосування у якості облікових об'єктів в процесі обґрунтування концепції управлінського обліку інноваційної діяльності підприємств.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика показників оцінки інтелектуального капіталу та стратегічних показників

Характеристика (ознака)	Інтелектуальний капітал, Navigator		Стратегічні показники, BSC	
	Структурний (організаційний) капітал	Людський капітал	Результати діяльності	Фактори діяльності
Форма знання людини	Відчужені та формалізовані	Невідчужені та/або неформалізовані	Відчужені та формалізовані	Невідчужені та/або неформалізовані
Форма відчуження	Об'єкти права інтелектуальної власності та інші аналогічні права	Відсутня	Об'єкти права інтелектуальної власності та інші аналогічні права	Відсутня
Облікова форма	Нематеріальні активи	Показники явного знання (досягнуті та розвиваючи) або пряма активність	Нематеріальні активи	Показники професіоналізму та навчання персоналу
	Витрати поточної діяльності	Показники неявного знання (перетворююча активність)	Витрати поточної діяльності	Показники лідерства, командної роботи, стратегічної відповідності та культури
Результат діяльності щодо створення цінності (вартості)	Доходи, витрати, прибуток (збиток), незавершені капітальні інвестиції	Чинник (фактор) впливу на результат	Доходи, витрати, прибуток (збиток), незавершені капітальні інвестиції	Чинник (фактор) впливу на результат
Фактори створення цінності	Фінансові (матеріальні)	Нефінансові (нематеріальні) фактори	Фінансові (матеріальні)	Нефінансові (нематеріальні) фактори
Перспектива	Відсутня	Відсутня	Фінанси, клієнти, внутрішні бізнес-процеси	Навчання та розвиток персоналу
Метод вимірювання	Прямі	Непрямі	Прямі	Непрямі
Вимірники	Вартісні (грошові)	Кількісні (до прямої активності)	Вартісні (грошові)	Кількісні (до прямої активності)
	Натуральні (кількісні)	Якісні (до непрямой активності)	Натуральні (кількісні)	Якісні (до непрямой активності)

Розкриття характеристик інновацій, інноваційної діяльності згідно чинного законодавства та інноваційного процесу за підходами інноваційного менеджменту, дозволили поглибити методичні аспекти визнання об'єктів стратегічного управлінського обліку інноваційної діяльності як унікальних об'єктів, що їх вирізняють від загальних облікових об'єктів стратегічних систем, а саме: «інноваційна діяльність», «інноваційний бізнес-процес», «інновації (створені та впроваджені)», «умовні інновації», «чинники (фактори) інновацій та умовних інновацій», та «інноваційний ризик» (табл. 2).

Характеристики інновацій як об'єктів управлінського обліку

Ознака	Визначення / характеристика
<i>Інноваційна діяльність</i>	
як товар за інноваційним циклом (наука-техніка-виробництво)	процес створення інновацій у якості інноваційного продукту та/або процес впровадження (застосування) інновацій у виробничому процесі у якості інноваційної продукції
як цінність (вартість) за інноваційною та інвестиційною характеристикою ланцюга цінності	процес виникнення й проектування ідеї (інноваційна характеристика створення ідеї) та процес просування ідеї на ринок (інвестиційна характеристика створення виробництва ідеї – впровадження інновацій)
<i>Інноваційний бізнес-процес</i>	
як складова ланцюгу цінності (вартості) Д. Нортона та Р. Каплана	виникнення, проектування, просування ідеї на ринок, управління портфелем інноваційних проектів
як розширена складова ланцюгу цінності (вартості)	виникнення, проектування, просування ідеї на ринок, управління портфелем інноваційних проектів та <i>розвиток науково-технічного потенціалу</i>
як характеристика процесу формування інновацій : - основний бізнес-процес створення та впровадження інновацій - інший бізнес-процес створення інновацій	основний бізнес-процес створення інновацій за компонентом виникнення й проектування ідеї; інший бізнес-процес створення інновацій – підтримка створення інновацій за компонентом розвиток науково-технічного потенціалу; основний бізнес-процес впровадження інновацій – впровадження інновацій (інноваційної продукції) за компонентом просування ідеї на ринок
<i>Інновації</i>	
як динаміка й статика процесу формування інновацій: - <i>інновація</i> за основним бізнес-процесом створення й впровадження інновацій; - <i>умовна інновація</i> за іншим бізнес-процесом створення інновацій	- бухгалтерська форма за динамікою основного бізнес-процесу: створення й впровадження інновацій (створені й впроваджені інновації), відповідно, - капітальні інвестиції у нематеріальні активи та основні засоби; - бухгалтерська форма за статикою основного бізнес-процесу (результат процесу) створення й впровадження інновацій (створені й впроваджені інновації), відповідно, – первісна вартість нематеріальних активів та основних засобів; - бухгалтерська форма за динамікою й статикою (результат) іншого бізнес-процесу підтримки створення інновацій (умовні інновації) – витрати на дослідження й розробку без комерціалізації результатів та витрати на підготовку науково-технічного персоналу; - форма управлінського обліку інновацій та умовних інновацій – показники результатів діяльності за вартісними (грошовими) та натуральними (кількісними) вимірниками як фінансові (матеріальні) фактори створення цінності (вартості) підприємства
за чинниками (факторами) процесу формування інновацій	бухгалтерська форма відсутня; форма управлінського обліку - показники факторів діяльності у кількісно-якісних вимірниках явного (досягнутого та розвиваючого) та неявного (перетворюючого) знання людини як нефінансові (нематеріальні) фактори створення цінності (вартості)
<i>Інноваційний ризик</i>	
індивідуальний (специфічний) ризик	виникає як причина, обумовлена факторами ризику за компонентами виникнення й проектування ідеї інноваційного бізнес-процесу та проявляється як наслідок (результат) настання ризикової події за компонентами виникнення, проектування та просування ідеї на ринок інноваційного бізнес-процесу та компоненту поширення ідеї на ринку операційного бізнес-процесу

Аналіз інноваційного бізнес-процесу як складової довгого ланцюгу створення цінності (вартості) дозволив виокремити його компоненти: виникнення, проектування, просування ідеї на ринок та управління інноваційним проектом. Обґрунтовано доцільність їх доповнення компонентою розвиток науково-технічного потенціалу для обліку умовних інновацій та включення в якості бізнес-процесу до центрів відповідальності стратегічного управлінського обліку.

Досліджені підходи до формування діагностичних та інтерактивних систем контролю за результатами діяльності підприємств та обґрунтовано їх характеристики для потреб стратегічного управлінського обліку інноваційної діяльності в умовах невизначеності та ризику (рис. 1).

Характеристики	ІННОВАЦІЙНИЙ БІЗНЕС-ПРОЦЕС			<i>Операційний бізнес-процес</i>
	Виникнення та проектування ідеї	Управління портфелем проектів; розвиток науково-технічного потенціалу	Просування ідеї на ринок	Розповсюдження ідеї на ринку
<i>Стратегічні показники діагностичної системи поточного, ретроспективного та перспективного контролю за поточним та стратегічним модулем обліку</i>				
Показник	Перспектива			
<i>Результат діяльності</i>	Фінанси, клієнти внутрішні бізнес-процеси			
<i>Фактор діяльності</i>	Навчання і розвиток персоналу			
<i>Стратегічні ризик-показники інтерактивної системи превентивного контролю індивідуальних (специфічних) ризиків за оперативним модулем обліку</i>				
Показник	Перспектива			
<i>Ризик-результат</i>	Внутрішні бізнес-процеси			
<i>Ризик-фактор</i>	Навчання і розвиток персоналу			
Показник	Зміст			
Результат діяльності	Показник досягнення результатів діяльності з реалізації стратегічних цілей як фінансові (матеріальні) фактори створення цінності (вартості) підприємства за вартісними (грошовими) та натуральними (кількісними) вимірниками			
Ризик-результат	Показник результату діяльності, що характеризує розмір впливу від настання ризикової події за відхиленням від цільових параметрів			
Фактор діяльності	Показник чиннику (фактору) досягнення результатів діяльності як нефінансові (нематеріальні) фактори створення цінності (вартості) підприємства за кількісно-якісними вимірниками			
Ризик-фактор	Показник фактору діяльності, що обумовлює настання ризикової події за порушенням міні-максних значень / граничних розмірів коридору толерантності			

Рис. 1. Характеристики діагностичної та інтерактивної системи стратегічного управлінського обліку інноваційної діяльності

Запропоновано для цілей діагностичної системи поточного, ретроспективного та перспективного контролю використовувати облік стратегічних показників, а для виконання завдань інтерактивної системи превентивного й оперативного контролю застосовувати облік стратегічних ризик-показників. Останній характеризує індивідуальні (специфічні) ризики інноваційної діяльності, залишаючи по за увагою

загальні (неспецифічні) ризики, що властиві кожній підприємницькій діяльності, а також передбачає виділення стратегічних ризик-показників як детермінованих (найважливіших) факторів, превентивний контроль яких має здійснюватися за випереджаючими (ранніми) індикаторами.

Таким чином доведено, що інформаційне забезпечення ефективної контрольної функції управлінського обліку інноваційної діяльності та її кінцевих результатів має містити в якості невід'ємної складової оцінку ризиків зовнішнього середовища за допомогою відповідних показників, що формуються з урахуванням впливу інтелектуального капіталу на досягнення цілей інновацій.

У розділі 3 «**Моделювання стратегічного управлінського обліку інноваційної діяльності підприємств**» розвинуто організаційно-методичні положення побудови інтегрованої моделі стратегічного управлінського обліку інноваційної діяльності підприємств.

Обґрунтований склад та структура системи стратегічного управлінського обліку інноваційної діяльності, що включає наступні основні елементи: принципи (зворотній зв'язок, архівація, уніфікація, холізм, оперативність, симбіозність, керованість, альтернативність, цілеобумовленість, адекватність, безперервність, оптимальність, системність, невизначеність, розвиток, функціональність, модельованість); критерії оцінки (цілеспрямованість, цілеорієнтованість, ресурсомісткість, результативність, самоорганізація, оперативність, функціональність, керованість, простота, адаптивність, стійкість, адекватність, актуальність, економічність, гнучкість, цілісність); інструментарій (методів обліку й калькулювання витрат, зокрема, ланцюг цінності (Value Chain), АВ-костингу (Activity-based Costing, ABC), таргет-костинг (Target Costing), директ-костингу (Direct Costing), систем управління вартістю бізнеса, зокрема, модель економічної доданої вартості (EVA); інтегрованих систем стратегічних показників ефективності (результативності), зокрема, збалансовану систему показників (BSC); систем управління ризиками, зокрема COSO-ERM, та Risk-Scorecard).

Побудова інтегрованої моделі стратегічного управлінського обліку передбачає: розробку взаємопов'язаних облікових модулів - стратегічного, поточного, оперативного та архівного у відповідності до ієрархічних рівнів управління – стратегічного, тактичного та операційного; встановлення процедур формування центрів відповідальності за компонентами інноваційного бізнес-процесу як структурних облікових об'єктів що, спрямовані на побудову раціональної й ефективної структури системи стратегічного управлінського обліку інноваційної діяльності; обґрунтування предметних облікових об'єктів як стратегічних показників та стратегічних ризик-показників задля превентивного, поточного, ретроспективного та перспективного контролю результатів інноваційної діяльності.

Здійснено розкриття й представлення інформації щодо стратегічних показників у розрізі їх типових характеристик зі створення цінності (вартості) підприємства за факторами фінансового (матеріального) та нефінансового

(нематеріального) характеру у розрізі компонентів інноваційного-бізнес-процесу та перспектив – фінанси, клієнти, внутрішні бізнес-процеси, навчання і розвиток персоналу. Наведено процедури формування стратегічних ризик-показників, що базуються на механізмі комплексного застосування інструментів стратегічних концепцій обліку, зокрема, збалансованої системи показників (Balanced Scorecard, BSC) та інструментів ризик-менеджменту (концепції внутрішнього ризик-орієнтованого контролю (COSO-ERM) та картки розрахунку ризику (Risk-Scorecard), що дозволило представити їх типові характеристики та визначити порядок контролю досягнення їх цільового рівня за основи розробленої картки облікових об'єктів для інтерактивної системи превентивного й оперативного контролю, скорочений варіант якої наведений на рис. 2.

Карта облікових об'єктів інтерактивної системи превентивного контролю стратегічних показників ризик-факторів компоненту проектування ідеї (ризик – критичний, Rr = 12)				
Причини (джерела) за рейтингом рівня ризиків (рівень ризику = ймовірність x вплив - Rr= P*I)				
Науково-технічний ризик		Ризик кадрової неадекватності	Ризик сертифікації	Патентні ризики
Негативний результат	Відсутність результату в строк			
Катастрофічний 20(5x4)	Критичний 16(4x4)	Підвищений 9(3x3)	Підвищений 8(2x4)	Мінімальний 4(2x2)
Стратегічні показники ризик-факторів				
<i>Перспектива: навчання і розвиток персоналу</i>				
Нефінансові (нематеріальні) фактори створення цінності				
Кількісно-якісні вимірники				
– кількість помилок в тестах, розрахунках – кількість недоробок в проекті – кількість помилок у виборі шляхів реалізації результату – рівень точності наданої інформації	– коефіцієнт відповідності кваліфікації персоналу наявним вимогам проекту	– кількість переробок проекту – кількість втрачених провідних фахівців		– кількість помилок в оформленні патентів – кількість не своєчасно поданих заявок на патент – кількість переробок в заявках на патент
– індекс позитивних результатів тестів, експериментів – кількість помилок при складанні конструкторської документації – кількість порушень стандартів	– рівень кваліфікації інженерно-конструкторського персоналу – індекс мотивації (кількість набутих навичок) – індекс науково-технічного рейтингу працівника	– кількість втрачених ключових співробітників – кількість непередбачених тестувань, експериментів – кількість коригувань та доробок	– кількість порушень стандартів та вимог – кількість порушень формальних процедур – кількість порушень умов таємності	

Рис. 2. Карта облікових об'єктів інтерактивної системи превентивного контролю стратегічних показників ризик-факторів компоненту проектування ідеї

Надання зазначеної на рис. 2 інформації керівникам відповідних рівнів управління передбачає: збір інформації про фактично досягнуті показники ризик-результатів та факторів їх формування, виявлення позитивних та негативних відхилень від цільових значень показників ризик-результату за певним типом ризику, представлення окремої інформації щодо стратегічних показників з виявлених суттєвих порушень за ступенем досягнення стратегічних цілей в інтерактивному режимі. Автором запропоновано приклад облікового реєстру – «Картка обліку стратегічних ризик-показників», в якому відображено ризики компонентів проектування ідеї інноваційного бізнес-процесу.

У роботі зроблено висновок про переваги циклічного підходу до організації обліку, який передбачає послідовність дій після виявлення відхилень - прийняття управлінських рішень щодо реагування на ризик та за необхідності, коригування інноваційних цілей та цільових значень показників з метою актуалізації стратегічних цілей під впливом інноваційних ризиків в інтерактивному режимі.

Надані пропозиції дозволять формувати адекватну інформацію для оцінки ступеня досяжності обраних цілей на всіх рівнях управління в частині зростання цінності (вартості) підприємства та забезпечить можливість проведення їх періодичного уточнення (перегляду, зміни).

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукового завдання, що полягає в обґрунтуванні і розробці теоретичних, науково-методичних і практичних рекомендацій щодо розвитку управлінського обліку інноваційної діяльності підприємств. Проведене дослідження дозволило зробити такі висновки і пропозиції.

1. Дослідження еволюції управлінського обліку з урахуванням особливостей його вітчизняної моделі підтвердило тезу щодо перспектив подальшого розвитку бухгалтерського обліку через його поступове перетворення в систему забезпечення інформаційних потреб управління. Здійснено періодизацію управлінського обліку в розрізі вітчизняної та західної моделей та виокремлено новий етап його еволюції під назвою «Конвергенція», який характеризується інтеграцією фінансової та управлінської звітності в єдину звітну систему шляхом зближення представлених ними даних у загальному звітному продукті – інтегрованій звітності.

2. Аналіз особливостей оцінки інтелектуального капіталу за прямими та непрямими методами й моделями дозволив застосовувати ці оцінки задля потреб стратегічного управлінського обліку інноваційної діяльності в частині визнання невідчуженої та/або неформалізованої його складової – людського капіталу, як нефінансових (нематеріальних) факторів створення цінності (вартості) підприємства у кількісно-якісних вимірниках. Виявлено вплив явних та неявних знань людини як показників факторів діяльності за перспективою навчання і розвитку персоналу на кінцевий результат творчого процесу створення інноваційного продукту – складової довгого ланцюгу цінності. Це дало змогу застосувати в моделі стратегічного управлінського обліку вартісні (грошові) та натуральні (кількісні) характеристики в якості вимірників результату досягнення стратегічних цілей інновацій.

3. За результатами дослідження методичних аспектів визнання об'єктів стратегічного управлінського обліку виділено наступні облікові об'єкти інноваційної діяльності: «інновації (створені та впроваджені)», «умовні інновації», «чинники

(фактори) інновацій та умовних інновацій», «інноваційний бізнес-процес» та «інноваційний ризик». Це забезпечило методичні засади обліку умовних інновацій (навчання і розвиток науково-технічного персоналу та дослідження й розробки без комерціалізації результату), які доповнюють існуючі компоненти розвитку науково-технічного потенціалу – виникнення, проектування, просування ідеї на ринок та управління інноваційним проектом.

4. Проведене дослідження показало методичну можливість визначати результати досягнення стратегічних цілей інновацій шляхом характеристики об'єктів інноваційної діяльності через збалансовану систему показників (Balanced Scorecard, BSC). Перевагами такого підходу є можливість визначати вплив факторів створення (генерації/руйнування) цінності (вартості). До складу факторів віднесено як самі інновації (створені й впроваджені) та умовні інновації, що оцінюються за прямими методами у вартісних (грошових) і натуральних (кількісних) вимірниках за трьома перспективами BSC – фінанси, клієнти та внутрішні бізнес-процеси, так і чинники (фактори) формування інновацій та умовних інновацій, що оцінюються непрямими методами у кількісно-якісних вимірниках за перспективою – навчання і розвиток персоналу. Такий методичний підхід зумовлює формування інформації в управлінському обліку щодо впливів факторів на результат впровадження інновацій на підприємстві.

5. Дослідження контрольної функції стратегічного управлінського обліку інноваційних процесів дозволило сформулювати два підходи щодо її організації. Запропоновано діагностичну систему поточного, ретроспективного та перспективного контролю використовувати з урахуванням характеристик стратегічних показників за збалансованою системою показників перспективи розвитку інноваційного бізнес-процесу, а інтерактивну систему превентивного й оперативного контролю – з урахуванням стратегічних ризик-показників.

До складу ризик-показників віднесено ризик-фактори за компонентами – виникнення і проектування ідеї інноваційного бізнес-процесу у розрізі перспективи навчання і розвиток персоналу та показники ризик-результату (у разі настання ризикової події, що обумовлена факторами ризику) за компонентами – виникнення, проектування, просування ідеї на ринок інноваційного бізнес-процесу та розповсюдження ідеї на ринку. Організація системи контролю забезпечить управління інноваційними ризиками на підприємстві.

6. Аналіз методичного та організаційного забезпечення функціонування системи стратегічного управлінського обліку інноваційної діяльності дозволив виокремити основні елементи: принципи, критерії оцінки, інструментарій, інтегровані стратегічні показники ефективності (результативності), центри відповідальності. У дисертації уточнено склад цих елементів з урахуванням специфічних потреб відображення облікових об'єктів інноваційної діяльності підприємства за компонентами інноваційного бізнес-процесу: принципи, критерії оцінки, інструментарій, інтегровані системи стратегічних показників ефективності (результативності), встановленні процедури формування центрів відповідальності.

Зазначений склад системи стратегічного обліку забезпечить її швидку адаптацію до змінюваних умов інноваційного середовища та сприятиме формуванню достовірної звітності для тактичного та оперативного управління.

7. Доведено необхідність застосування інструментів стратегічних концепцій обліку та ризик-менеджменту у моделі стратегічного управлінського обліку інноваційної діяльності підприємств. Запропоновано включити до цієї моделі взаємопов'язані модулі: перший модуль включає стратегічні показники та стратегічні ризик-показники і слугуватиме цілям превентивного, поточного, ретроспективного та перспективного контролю результатів інноваційної діяльності. Перший модуль взаємодіє зі стратегічним, поточним, оперативним та архівним обліковими модулями, які об'єднують показники щодо створення цінності (вартості) за факторами впливу фінансового (матеріального) та нефінансового (нематеріального) характеру на інноваційні процеси. Розкриття й представлення інформації щодо означених модулів у розрізі типових характеристик означених показників дозволить оцінювати досягнення стратегічних інноваційних цілей як ключових факторів успіху в конкуренції та визначати їх вплив на процес створення (генерації/руйнування) цінності (вартості) підприємства в умовах невизначеності та ризику.

8. Виявлено, що існування інноваційних ризиків та їх впливів на створення (генерації/руйнування) цінності (вартості) підприємства призводить до необхідності оцінки наслідків настання ризикових подій. З цією метою запропоновано порядок контролю досягнення цільового рівня стратегічних ризик-показників шляхом відстеження відхилення фактичних від цільових (нормативних) значень показників ризик-результату щодо досягнення стратегічних цілей інновацій.

У ході контролю враховано вплив індивідуальних (специфічних) інноваційних ризиків, що виступають фінансовими (матеріальними) факторами створення (генерації/руйнування) цінності (вартості) підприємства та вплив мінімальних і максимальних значень (коридор толерантності) показників ризик-факторів досягнення стратегічних цілей, що обумовлюють дію індивідуальних (специфічних) інноваційних ризиків. Контрольованість впливу ризикових подій на досягнення цілей інноваційної діяльності дозволить забезпечити ефективність управління бізнес- процесами на підприємстві.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у науковому періодичному виданні інших держав:

1. Иванков В.Н. Эволюция стоимостных концепций управленческого учета как информационных систем менеджмента инновационной деятельности. *Бухгалтерский учет и анализ*. 2017. № 3 (243). С. 50-54 (Республика Беларусь) (0,47 друк. арк.).

2. Иванков В.Н. Эволюция стоимостных концепций управленческого учета как информационных систем менеджмента инновационной деятельности. Продолжение. *Бухгалтерский учет и анализ*. 2017. № 4 (244). С. 8-10 (Республика Беларусь) (0,28 друк. арк.).

Статті у наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз:

3. Иванков В.М. Оцінка стану інноваційної діяльності промислових підприємств. *Незалежний аудитор*. 2013. № 6 (IV). С. 70-76 (включено до: EBSCO, Index Copernicus, Google Scholar) (0,71 друк. арк.).

4. Иванков В.М. Характеристики системи управлінського обліку підприємства за інноваційною стратегією розвитку. *Незалежний аудитор*. 2014. № 9 (III). С. 78-83 (включено до: EBSCO, Index Copernicus, Google Scholar) (0,58 друк. арк.).

5. Іванков В.М. Управлінський облік інновацій за збалансованою системою показників. *Незалежний аудитор*. 2015. № 11 (I). С. 35-42 (включено до: EBSCO, Index Copernicus, Google Scholar) (0,72 друк. арк.).

6. Іванков В.М. Концептуальні основи ризик-орієнтованої моделі управлінського обліку інноваційної діяльності. *Незалежний аудитор*. 2016. № 17 (III). С. 48-53 (включено до: EBSCO, Index Copernicus, Google Scholar) (0,68 друк. арк.).

7. Іванков В.М. Застосування стратегічних концепцій управлінського обліку для забезпечення інформаційних потреб інноваційного менеджменту. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. Серія : Економічні науки. 2017. № 2 (80). С. 8-15 (включено до: Google Scholar, ResearchBib, Index Copernicus, DOAJ) (0,89 друк. арк.).

8. Іванков В.М. Генезис управлінського обліку та перспективи його подальшого розвитку. *Незалежний аудитор*. 2017. № 20 (II). С. 41-50 (включено до: EBSCO, Index Copernicus, Google Scholar) (1,07 друк. арк.).

9. Іванков В.М. Діагностичні та інтерактивні системи стратегічних ризик-показників управлінського обліку інноваційної діяльності. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу* : міжнар. зб. наук. пр. 2017. Вип. 1 (36). С. 36-50 (включено до: Index Copernicus, Google Scholar, DOAJ, WorldCat, BASE, Ulrich's Periodical Directory, RePec) (0,74 друк. арк.).

Матеріали конференцій:

10. Іванков В.М. Індикатори загальної оцінки інноваційної діяльності промислових підприємств. *Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення* (випуск 1): збірник тез доповідей Всеукр. наук. інтернет-конф. (м. Тернопіль, 30-31 січня 2014 р.). Тернопіль: Тайп, 2014. Випуск 1. С. 41-43 (0,14 друк. арк.).

11. Іванков В.М. Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної діяльності підприємств. *Сучасні тенденції економічного та соціального розвитку: держава, регіон, підприємство*: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю (м. Луганськ, 19 лютого 2014 р.). Луганськ: «Русь», 2014. С. 85-86 (0,14 друк. арк.).

12. Іванков В.М. Збалансована система показників інновацій. *Удосконалення обліку, аналізу, аудиту і звітності у сучасних умовах глобалізаційних процесів у світовій економіці*: тези виступів Другої міжн. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 21-22 квітня 2015 р.). Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2015. С. 96-98 (0,14 друк. арк.).

13. Іванков В.М. Підходи до управлінського обліку ризиків інноваційної діяльності. *Облік, аналіз, аудит і оподаткування в умовах глобалізації економіки*: тези доповідей I Міжн. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 21 квітня 2017 р.). Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. С. 166-169 (0,19 друк. арк.).

14. Іванков В.М. Збалансована система показників як концепція управлінському обліку інноваційної діяльності. *Розвиток соціально-економічних систем в геоeкономічному просторі: теорія, методологія, організація обліку та оподаткування*: матеріал Міжн. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 11-12 травня 2017 р.). Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2017. С. 84-85 (0,19 друк. арк.).

15. Іванков В.М. Використання інструментів ризик-менеджменту у стратегічних концепціях управлінського обліку інноваційної діяльності. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія*: матеріали Міжн. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Тернопіль, 30 червня 2017 р.). Тернопіль: ТНЕУ, 2017. С. 188-190 (0,18 друк. арк.)

16. Іванков В.М. Методичний інструментарій ідентифікації інтелектуального капіталу в управлінському обліку інноваційної діяльності. *Розвиток обліку, аналізу і аудиту суб'єктів суспільного інтересу*: тези виступів Міжнар. наук. конф. (м. Житомир, 20-21 жовтня 2017 р.). Житомир: Видавець О.О. Євенок, 2017. С. 223-225 (0,18 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Іванков В.М. Управлінський облік інноваційної діяльності підприємств. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.09 – Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). – Житомирський державний технологічний університет. – Житомир, 2018.

Дисертація присвячена науковому обґрунтуванню теоретичних положень і удосконалення організаційного та методичного забезпечення управлінського обліку інноваційної діяльності підприємств.

Досліджено еволюцію західного і вітчизняного управлінського обліку. Обґрунтовано подальший його розвиток в напрямку забезпечення інформаційних потреб управління. Проведено періодизацію управлінського обліку, внаслідок чого виділено еволюційний етап «Конвергенція», який передбачає інтеграцію фінансової та управлінської звітності в єдину звітну систему шляхом конфігурації даних в інтегрованій звітності.

Узагальнено концепції управлінського обліку і виділені його складові: принципи, поняття та інструментарій. Обґрунтовано доцільність застосування концепції збалансованої системи показників (Balanced Scorecard, BSC) в якості релевантної характеристики інноваційного бізнес-процесу як складової довгому ланцюгу створення цінності (вартості) підприємства. Виділено об'єкти стратегічного управлінського обліку інноваційної діяльності: «інноваційна діяльність», «інноваційний бізнес-процес», «інновації (створені і впроваджені)», «умовні інновації», «фактори інновацій та умовних інновацій» та «інноваційний ризик».

Дослідження контрольної функції стратегічного управлінського обліку інноваційної діяльності дозволило виділити два підходи до її організації. Запропоновано в діагностичній системі поточного, ретроспективного і перспективного контролів використовувати характеристики стратегічних показників збалансованої системи перспективного розвитку інноваційного бізнес-процесу, а в інтерактивній системі превентивного і оперативного контролю - ризик-показники.

Запропоновано склад і структуру системи стратегічного управлінського обліку інноваційної діяльності розглядати як взаємозв'язок елементів: принципи, критерії оцінки, інструментарій, облікові об'єкти, вимоги до побудови і основні завдання, а також формування інтегрованої моделі, що передбачає розробку взаємопов'язаних облікових модулів - стратегічного, поточного, оперативного та архівного, що

узгоджується з ієрархічними рівнями управління в розрізі центрів відповідальності, як структурних облікових об'єктів.

Ключові слова: управлінський облік, витрати, доходи, інноваційна діяльність підприємств, інноваційні ризики

ANNOTATION

Ivankov, V. M. Management accounting of innovative activity of enterprises. – Manuscript.

Thesis for obtaining the scientific degree of Candidate of Economic Sciences on specialty 08.00.09 – Accounting, Analysis and Auditing (by the types of economic activity). – Zhytomyr State Technological University of Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2018.

The evolution of management accounting are considered in the Western professional literature and the peculiarities of the development of national model of management accounting. Marked made it possible to prove the fact of occurrence of the latter as purposeful development of accounting through its gradual transformation into the system of ensuring of information needs of management. Also we have identified a new stage in the evolution of management accounting called "Convergence", which is defined as the integration of financial and management reporting in a single reporting system by bringing together data submitted in common reporting is integrated reporting.

In the process of researching the views of leading domestic and foreign scientists, as well as professional organizations of management accountants, helped to develop certain aspects of the conceptual framework for strategic management accounting, in particular, summarizes its concept, systematized and offered his principles, definitions and instrumentation apparatus. As well as the expediency of applying the concept of balanced scorecard (Balanced Scorecard BSC) as such that would reflect the peculiarities of innovation activities, which is the real embodiment of innovative business process as part of a long chain of creation of value (cost) of the enterprise, which allowed to compare the concept of strategic management accounting with the concepts of evaluation of intellectual capital based on various characteristics (characteristics), including in the form of human knowledge namely, the recognition new edge and/or informal parts as non-financial (intangible) factors of value creation (of value) in the quantitative and qualitative gauges.

Disclosure of characteristics of innovations, innovative activities according to the current legislation and innovative process approaches of innovation management helped to deepen the methodological aspects related to the recognition of objects of strategic managerial accounting of innovative activities as unique objects that distinguish them from the General account of objects of strategic systems, namely: "innovation", "innovative business process", "innovation (created and embedded), contingent innovation, factor innovation, and the conditional innovation" and "innovative risk". Well as reasonable extensions of the components of the business innovation process by integrating the development of scientific and technical capacity to account for the conditional innovation (training and development of scientific and technological personnel and research and development with no commercialization), along with existing components.

Disclosed and provided information about the subject of accounting of objects of strategic indicators and a strategic risk indicators in terms of their typical characteristics as factors of value creation (cost) financial (tangible) and nonfinancial (intangible) nature in terms of its components, innovative business process and perspectives: Finance, customers, internal business processes, learning and staff development. Procedures for the formation of strategic risk indicators based on the mechanism of complex use of tools of strategic accounting concepts, in particular, the balanced scorecard (Balanced Scorecard, BSC) and tools of risk management, in particular, the concept of internal risk-based control (COSO-ERM) and card risk calculation (Risk-Scorecard), as well as defining the control target level has been reached by tracking the deviation of actual from target (normative) values of the risk score and the mini-maxneg values of the risk factors.

Key words: management accounting, costs, revenues, innovative activity, innovative risks.

АННОТАЦИЯ

Иванков В.М. Управленческий учет инновационной деятельности предприятий. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.09 – Бухгалтерский учет, анализ и аудит (по видам экономической деятельности). – Житомирский государственный технологический университет. – Житомир, 2018.

Диссертация посвящена научному обоснованию теоретических положений и совершенствованию организационного и методического обеспечения управленческого учета инновационной деятельности предприятий.

Исследована эволюция западного и отечественного управленческого учета. Обосновано дальнейшее направление его развития, которое преобразовывает учет в систему обслуживания информационных потребностей управления. Проведена периодизация управленческого учета, вследствие чего выделен эволюционный этап «Конвергенция», который предусматривает интеграцию финансовой и управленческой отчетности в единую отчетную систему путем конфигурации данных в интегрированной отчетности.

Обобщены концепции управленческому учету и выделены его составляющие: принципы, определения и инструментальный аппарат. Обоснована целесообразность применения концепции сбалансированной системы показателей (Balanced Scorecard, BSC) в качестве релевантной характеристики инновационного бизнес-процесса как составной длинной цепи создания ценности (стоимости) предприятия. Выделены объекты стратегического управленческого учета инновационной деятельности: «инновационная деятельность», «инновационный бизнес-процесс», «инновации (созданы и внедрены)», «условные инновации», «фактора инноваций и условных инноваций» и «инновационный риск».

Исследование контрольной функции стратегического управленческого учета инновационной деятельности позволило выделить два подхода к ее организации. Предложено в диагностической системе текущего, ретроспективного и перспективного контролей использовать характеристики стратегических показателей сбалансированной

системы перспективного развития инновационного бизнес-процесса, а в интерактивной системе превентивного и оперативного контроля – риск-показатели.

Предложено состав и структуру системы стратегического управленческого учета инновационной деятельности рассматривать как взаимосвязь элементов: принципы, критерии оценки, инструментарий, учетные объекты, требования к построению и основные задачи, а также формирование интегрированной модели, что предполагает разработку взаимосвязанных учетных модулей - стратегического, текущего, оперативного и архивного в соответствии иерархическими уровнями управления в разрезе центров ответственности, как структурных учетных объектов.

Ключевые слова: управленческий учет, затраты, доходы, инновационная деятельность предприятия, инновационные риски.

Підписано до друку 16.08.2018 р. Формат 60x90 1/16.
Папір друкарський. Друк офсетний.
Гарнітура Times new Roman. Ум. друк. арк. 0,9.
Тираж 120. Зам. № 58
Віддруковано з готових оригіналів-макетів автора
у Житомирському державному технологічному університеті
вул. Чуднівська, 103, Житомир, 10005
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
ЖТ № 08 від 26.03.2004 р.